

РОЗВИТОК ІДЕЙ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ

Метою дослідження обрано теоретичне обґрунтування готовності учнів та студентів до еволюційного переходу від навчальних завдань до розбудови соціально-економічних відносин з об'єктами праці на новому етапі розвитку особистості засобом застосування розробленої системи соціально-професійного розвитку, складовою якого є компетентісно орієнтоване навчання. Відповідно до мети у процесі дослідження вирішуються завдання: розроблення теоретико-методичних засад соціально-професійного розвитку, створення цілісної картини розвитку особистості й ролі учасників взаємодії у процесі забезпечення поступу, визначення та розрахунок показників ефективності професійно-діяльнісного критерію в умовах навчально-виховного процесу. Зазначимо, що у цьому процесі забезпечується взаємозв'язок соціальної, економічної та екологічної складових в межах біосферного і ноосферного простору, що будуватиметься на принципах континентальності, духовності, справедливості, законності та стійкості, проектування і пропозиції суспільству технології ноосферної соціалізації населення [1, с. 341–361].

Розкрито, що компетентності є набутою в результаті діяльності характеристикою особистості, що сприяє її успішному входженню в життя суспільства. Вони розглядаються як інтегрований результат, що передбачає зміщення акцентів і накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування і розвитку здатності практично діяти, застосовуючи досвід успішної діяльності в певній сфері [4, с. 7–8]. На даному етапі потребують розроблення технології оцінювання

компетентностей і їх рівнів, результати яких слугуватимуть передусім для: моніторингу якості освітніх послуг і рівня навчальних досягнень, їх відповідності державним стандартам; використання результатів оцінювання роботодавцями з метою кваліфікованого відбору робочої сили; порівняння національних систем освіти. Компетентності розробляються на різних рівнях засвоєння змісту освіти з дотриманням критеріїв вікової періодизації. Ієрархія компетентностей: ключові надпредметні або базові, що опираються на пізнавальні процеси і виявляються в різних контекстах; загальнопредметні – незалежні від певної сукупності предметів або освітніх галузей; предметні – набуваються у процесі вивчення певних предметів. Вони мають змінний характер та рухливу структуру, залежать від пріоритетів суспільства, цілей освіти, особливостей і можливостей самовизначення і діяльності особистості в соціумі. Їх можна прогнозувати і проектувати у когнітивній, діяльнісній, мотиваційній, соціальній та інших сферах життєдіяльності особистості [7, с. 31–32].

В узагальненому вигляді для освітньої практики компетентності можна представити складовою соціально-професійного розвитку: ключові; за видами діяльності; у сфері суспільного життя; у галузях суспільного знання; у галузях суспільного виробництва; за складовими психологічної сфери; у сфері здібностей; за рівнем соціальної зрілості і статусу. Зазначимо, що соціально-професійний розвиток особистості (С.-п.р.о.) – процес спрямований на духовне, інтелектуальне, фізичне, соціальне і професійне формування особистості через поетапний індивідуальний вияв у системі її мотивів фундаментальної потреби пізнання в обраній для діяльності виробничій чи невиробничій сфері на ринку праці та застосуванні отриманих знань для становлення операційно-технологічної (діяльнісної) складової психологічної сфери з метою професійної взаємодії у процесі вироблення суспільно значущого продукту праці. С.-п.р.о. є комплексною науково обґрунтованою системою форм, методів, засобів і

технологій залучення до реалізації особистісних та громадянських значущих цілей, формування цінностей та розбудови відносин, яка цілеспрямовано використовується для досягнення мети: вироблення в свідомості людини внутрішньої потреби самовираження та самоствердження шляхом створення соціально значущих матеріальних і духовних цінностей необхідних для задоволення потреб; засвоєння визначеного змісту освіти й застосування певної системи базових і спеціальних знань та норм, які дають змогу повною мірою функціонувати в суспільстві та професійному середовищі; реалізації творчого потенціалу, здібностей, задатків; формування рівнів компетентностей на етапах вікового розвитку; здобування психологічного та соціально-професійного досвіду; гармонізованого розвитку; капіталізації людських ресурсів в умовах реальної та прогнозованої трудової діяльності і взаємодії на ринку праці. Механізми формування та функціонування С.-п.р.о. зумовлюються системою координат життєвого простору людини та суспільства. Складності проектування С.-п.р.о. пов'язані, насамперед, з: вибором напряму професійної діяльності в швидкозмінних умовах життя та праці; системним підходом до організації психологічної діяльності в різних її формах та видах; об'єктивністю оцінки за працю, яка необхідна для забезпечення життєдіяльності суспільства та розвитку держави; заниженням рівня очікуваної винагороди за суспільно значущу виконану роботу; хронічним дефіцитом проектів і ресурсів для розвитку протягом життя тощо [5, с. 108–109].

Виявлено, що С.-п.р.о. має філософський, психологічний, педагогічний, соціальний та економічний освітні компоненти. Їх гармонізація створює передумови активізації психологічної діяльності особистості стосовно усвідомлених потреб і умов їх задоволення [2, с. 159–160] та поетапне розв'язання суперечностей у процесі життєдіяльності на синергетичних засадах. Застосування синергетичного підходу спрямовується на: розв'язання

особистісних і соціальних лінійних і нелінійних завдань; утворення рівнів компетентностей на різних етапах розвитку з урахуванням вікових особливостей, що дають можливість існувати в умовах мінливого глобалізованого простору в особистісному й суспільному аспектах [3, с. 142–143] відповідно до соціальної зрілості та статусу, пов'язаного з соціально-професійною належністю.

З'ясовано, що для досягнення мети С.-п.р.о. застосовують інтегративні види технологій у сукупності методів, прийомів та впливів, спрямованих на саморозвиток особистості, активізацію її зусиль та упорядкування сукупності процедур й операцій за допомогою яких реалізується певний соціально-професійний проект або конкретна ідея реорганізації, модернізації чи вдосконалення взаємодії з ринком праці. Технології С.-п.р.о. відображають прикладний аспект, особливостями якого є: гнучкість, що виявляється в періодичній зміні змісту та форм на рівні суб'єктно-об'єктної, об'єктно-суб'єктної та суб'єктно-суб'єктної взаємодії; неперервність, яка визначається потребою постійної взаємодії з особистістю; циклічність повторення етапів, стадій, процесу взаємодії з вихованцем; дискретність технологічного процесу, що відображається в нерівномірності впливу на різних етапах взаємодії; непрогнозованість очікуваних результатів унаслідок стихійних, спонтанних процесів у соціумі. Ефективність процесу технологізації С.-п.р.о. полягає в: неперервності й наданні цільової спрямованості; оптимізації соціально-професійної діяльності; гарантуванні сталості соціально-професійної спрямованості; формуванні механізмів саморегуляції; забезпеченні сприятливих умов для реалізації визначеної мети тощо.

Доведено, що у процесі компетентісно орієнтованого навчання визначається сукупність умов, що цілеспрямовано впливають на формування психологічної сфери, її свідомість і поведінку з метою формування певних якостей, переконань, ціннісних орієнтацій та потреб.

Воно сприяє соціалізації старшокласників та студентів [6, с. 61–62], усвідомленню себе особистістю, котрій близькі та зрозумілі інтереси інших.

У результаті розроблення зроблено висновок, що джерелом забезпечення креативності особистості є мотиви самоактуалізації в обраних сферах діяльності. Одним із механізмів виникнення таких мотивів є система соціально-професійного розвитку особистості, педагогів та наставників, складовою якої є компетентнісно орієнтоване навчання. В системі домінують роль відіграє гуманістична спрямованість кваліфікованої діяльності особистості і її соціальна відповідальність за прийняті рішення та їх наслідки.

Література. 1. Вернадский В.И. Собрание сочинений : в 24 т. Т. 9. Химическое строение биосферы Земли и ее окружения. Биосфера и ноосфера. – М. : Наука, 2013. – 574 с. 2. Піддячий В.М. Професійні параметри майбутнього вчителя. Наукові записки: [збірник наукових статей]. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. Вип. СХІІІ (113). С. 156–165. 3. Піддячий В.М. Професійні самоосвіта та самовиховання майбутнього вчителя. Наукові записки: [збірник наукових статей]. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. Вип. СХІІ (112). С. – 140–146. 4. Піддячий М.І. Виховання і розвиток дітей засобами праці. Трудова підготовка в закладах освіти, №3, 2007. – С. 6–9. 5. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток: компетентності старшокласників та студентів. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи: / [Ред.: Ян Гжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький]. Конін; Ужгород; Бельско-Бяла; Київ : Посвіт, 2019. Т. VII: Ідентичність і свобода в освіті та науці. – С. 107–110. 6. Піддячий М. І. Освіта і наука України у вимірі громадянських суспільств: соціально-професійна орієнтація. Неперервна професійна освіта: теорія і практика, №3/4 (48–49), 2016. – С. 59–65. 7. Піддячий М. І. Історичні передумови та теоретичні засади профорієнтації школярів. Педагогіка і психологія, № 3 (52), 2006. – С. 29–36.